

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת אלון שוסטר

5258/25/פ

הצעת חוק הוועדה לטיפול במשפחות נעדרים וחסופים, התשפ"ה-2024

- מטרה 1. חוק זה מטרתו להסדיר את הסיוע לבני משפחות של נעדרים וחסופים ולהתוות את שיתוף הפעולה בין משרדי הממשלה הנוגעים בדבר לעניין טיפול בבני המשפחות ובזכויותיהם.
- הגדרות 2. בחוק זה –
- "בן משפחה" – בן או בת זוג, הורה של בן או בת זוג, הורה, בן או בת זוג של הורה, אח, אחות, ילד או ילדה, נציג מוסכם של כל אלה ;
- "הוועדה" – הוועדה לסיוע לבני משפחות נעדר שהוקמה לפי סעיף 3 ;
- "חוק התגמולים" – חוק תגמולים לבני משפחה של חטופים ונעדרים בפעולת איבה, התשפ"ד-2023¹ ;
- "חטוף" – כהגדרתו בחוק התגמולים ;
- "כוחות אויב" – כהגדרתם בחוק תגמולים ;
- "נעדר" – מי שהתקיימו בו כל אלה :
- (1) הוא היה אמור להגיע לביתו או לכל מסגרת אחרת שהוא לן בה ולא חזר לאותו מקום שישים ימים לפחות מיום שנמסרה על כך הודעה למשטרת ישראל ;
 - (2) מקום הימצאו אינו ידוע, לא ניתן ליצור עימו קשר וכל המאמצים לעלות על עקבותיו לא צלחו ;
 - (3) הוא אינו נעדר כהגדרתו בחוק מימון הוצאות למשפחות שבויים ונעדרים, התשס"ח-2008² ;
 - (4) אין כל ראיה כי אינו בחיים ;
 - (5) יש לגביו הכרזה תקפה כנעדר לפי פקודת המשטרה ;

¹ ס"ח התשפ"ד, עמ' 64.

² ס"ח התשס"ח, עמ' 837.

"תוכנית הסיוע" – כמשמעותה בסעיף 6 ;

"השר" – שר הרווחה והביטחון החברתי.

3. הקמת ועדת סיוע לבני משפחת הנעדר או החטוף

(א) מוקמת בזה ועדה מלווה ומייעצת שתפקידה לתכלל את המענים שנותנים משרדי הממשלה בטיפול בבני משפחות נעדרים וחטופים ובהסרת החסמים בטיפול כאמור.

(ב) אלה חברי הוועדה :

(1) נציג משרד הרווחה והביטחון החברתי שימנה השר, והוא יהיה היושב ראש ;

(2) נציג המשרד לביטחון לאומי שימנה השר לביטחון לאומי ;

(3) נציג משרד הביטחון שימנה שר הביטחון ;

(4) נציג משרד הבריאות שימנה שר הבריאות ;

(5) נציג המוסד לביטוח לאומי שימנה מנהל המוסד לביטוח לאומי ;

(6) נציג האפוטרופוס הכללי שימנה האפוטרופוס הכללי ;

(7) נציג משרד האוצר שימנה שר האוצר ;

(8) עובד סוציאלי כהגדרתו בחוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ו-1996³, שימונה על ידי מנהל המוסד לביטוח לאומי ;

(9) מנהל תוכנית הסיוע שימנה השר.

(ג) הוועדה תתכנס בעניינם של בני משפחות נעדרים וחטופים בהתאם לפניית מנהל התוכנית בתוך 45 ימים מיום פנייתו לוועדה.

(ד) הוועדה תגבש נהלים בין-משרדיים להסדרי עבודה קבועים בעניין בני משפחות נעדרים וחטופים, ובכלל זה הסדרת מתן תמיכה רגשית לבני משפחת הנעדר וחטוף והסדרת ענייני רכוש של הנעדר, לרבות עניינים כאמור הנוגעים לבני משפחתו.

(ה) השר יאשר את הנהלים בהתייעצות עם השר הנוגע בדבר, לפי העניין.

4. סדרי הדיונים של הוועדה

(א) החלטות הוועדה יתקבלו ברוב דעות של החברים הנוכחים באותה ישיבה, ובמקרה של קולות שקולים יהיה ליושב ראש הוועדה קול נוסף.

(ב) השר רשאי לקבוע הוראות נוספות לעניין סדרי עבודת הוועדה.

³ ס"ח התשנ"ו, עמ' 152.

5. הודעה על נעדר או חטוף (א) משטרת ישראל או צבא הגנה לישראל, לפי העניין, יודיעו ליושב ראש הוועדה ולנציג המוסד לביטוח לאומי שימנה המנהל הכללי של המוסד לביטוח לאומי לעניין זה, על אדם שהוא נעדר או חטוף לפי חוק זה באופן שלא יפגע בצורכי החקירה או בניסיונות השבתו של החטוף; אין באמור כדי לגרום מנוהל אגף החקירות והמודיעין במשטרת ישראל בעניין טיפול בנעדרים ואלמונים.
- (ב) הגורמים שנמסרה להם הודעה כאמור בסעיף קטן (א) יפעלו, עם קבלתה, בהתאם לנהלים שיקבעו.
- (ג) אותר נעדר או חטוף, יודיעו על כך משטרת ישראל או צבא הגנה לישראל, לפי העניין, מייד לגורמים כאמור בסעיף קטן (א).
6. תוכנית סיוע (א) במשרד הרווחה והביטחון החברתי תוקם תוכנית סיוע לליווי בני משפחות נעדרים וחטופים; בתוכנית הסיוע יינתנו תמיכה רגשית בבני משפחות הנעדרים והחטופים וסיוע במיצועי זכויותיהם (להלן – הסיוע).
- (ב) למימון תוכנית הסיוע ייועד תקציב בחוק תקציב שנתי כהגדרתו בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985.⁴
7. משך הסיוע ותקופת הזכאות (א) בן משפחה של נעדר או חטוף רשאי לפנות למנהל תוכנית הסיוע מטעם משרד הרווחה והביטחון החברתי בבקשה לקבלת סיוע לפי סעיף 6 בתוך חמש שנים לכל היותר מיום הכרזת המשטרה על אדם כנעדר או מיום הכרזת צבא הגנה לישראל על אדם כחטוף.
- (ב) תוכנית הסיוע לבני משפחה תפעל ארבע שנים לכל היותר, אולם השר רשאי לקבוע נהלים לעניין הארכת תקופת הזכאות והסיוע בשנה נוספת.
8. נכסי הנעדר פעלה הוועדה בהתאם לנהליה והמליצה לאפוטרופוס הכללי להפעיל סמכות מסמכויותיו שסברה שיש בה כדי לסייע לבני משפחת הנעדר או החטוף, יבחן האפוטרופוס הכללי את הבקשה וישיב לוועדה בכתב בתוך 30 ימים מיום פנייתה.
9. ביצוע ותקנות השר ממונה על חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.
10. תחילה ותחולה (א) תחילתו של חוק זה שנה מיום פרסומו (להלן – יום התחילה), והוא יחול על בני משפחה שמתקיימים לגביהם התנאים המנויים בסעיף 7(א) ביום התחילה.
- (ב) הוועדה תוקם בתוך חודש מיום זה.

⁴ ס"ח התשמ"ה, עמ' 60.

דברי הסבר

ביום כ"ב בתשרי התשפ"ד (7 באוקטובר 2023), חוותה מדינת ישראל אירוע טרור חסר תקדים בהיסטוריה של המדינה. הפיגוע האכזרי הותיר אחריו למעלה מ-240 בני אדם חטופים ונעדרים ברצועת עזה – גברים, נשים, זקנים וטף. מדובר באחד מהרגעים הטראגיים ביותר במדינת ישראל אשר זעזע את החברה הישראלית עד יסודותיה. מספר החטופים הגדול, הנסיבות האכזריות של החטיפה והאתגרים המורכבים בהשבתם יוצרים מצב חסר תקדים המחייב התייחסות ממלכתית כוללנית ורגישה.

המשפחות שיקריהן נחטפו או נעדרים מצויות במצוקה נפשית עמוקה וקשה מנשוא. זהו מצב של חוסר וודאות מתמיד – בין תקווה עזה להשבת היקרים להם לבין חרדה מתמדת מפני נזק או אובדן. המתח הנפשי נע בין ציפייה דרוכה לכל ידיעה, להלם ותחושת חוסר אונים. העובדה כי מחד גיסא, היקר לך מכל נעדר ומאידך גיסא אין, או כמעט שאין, כל מידע עליו, הינה חוויה מטלטלת שלעיתים קשה יותר מאבל על בן משפחה ויוצרת מצב משפטי סבוך ביחס לזכויות הקניין של החטוף והנעדר. משפחות אלו חוות טראומה מתמשכת: הן נאבקות מול מערכות שונות ונמצאות במתח פסיכולוגי קיצוני. ההיטלטלות בין תקווה לייאוש אינה קלה ומחייבת סיוע של אנשי מקצוע, לצורך "הצלת" ייתר בני המשפחה.

הטראומה אינה פוסחת על אף בן משפחה – הילדים מתמודדים עם חרדת נטישה, בני הזוג נאבקים בחוסר הוודאות וההורים חווים סיוטי אימה לגבי גורל ילדיהם. כל רגע מתאפיין בחרדה, בציפייה דרוכה לידעות ובמאבק נפשי מתמיד. הפגיעה הנפשית היא עמוקה ומרחיקת לכת והיא דורשת התייחסות מקצועית, רגישה וארוכת טווח.

למצוקה הנפשית מתווסף גם הקושי הכלכלי המשמעותי. משפחות רבות מצאו עצמן במצב של השבתת מקורות פרנסה מלאה או חלקית. במקרים רבים, בני המשפחה מוותרים על עבודתם או מצמצמים את שעות עבודתם באופן משמעותי על מנת להתמסר למאבק להשבת יקיריהם.

הצעת החוק המוצעת נועדה לספק מענה כולל, מקיף ורגיש למשפחות הנעדרים והחטופים בכללותם ובפרט אלו שנקלעו למצב זה לאחר 7 באוקטובר. זוהי הזדמנות לייצר מנגנון ממשלתי אשר יתן מענה הוליסטי למכלול הצרכים הנפשיים, המשפטיים, והכלכליים של המשפחות.

הצעת החוק המוצעת נועדה להקים ועדה בין-משרדית שתכלול נציגים משרדי ממשלה שונים – משרד הרווחה והביטחון החברתי, משרד המשפטים, המוסד לביטוח לאומי, משרד האוצר ועוד. מטרתה המרכזית תהיה לספק מענה כוללני, רגיש ומקצועי למשפחות הנתונות במצוקה הקשה ביותר, לאחר הסדרת שיתוף פעולה מובנה בין כל משרדי הממשלה הרלוונטיים. זאת, בין היתר, תוך קביעת נהלים שהוועדה תגבש לצורך כך.

זוהי הזדמנות לאומית להפגין סולידריות, דאגה ותמיכה באזרחים הנמצאים במצוקה הקשה ביותר. הצעת החוק המוצעת אינה רק מענה משפטי, אלא בבחינת מסר ערכי עמוק של אחריות חברתית ודאגה לאזרח. ראוי שמדינת ישראל, החורטת על דגלה דאגה לכלל אזרחיה, תדאג לחקיקה מתאימה שתסדיר ותגדיר את מעמדם של הנעדרים והחטופים.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום

כ"ב בכסלו התשפ"ה (23.12.2024)